

Peterburi Teatajas 1914 ilmunud kirjasaatja agogi ülevaade kooliõpetajate olukorrast ja elust asundustes. Kooliaasta kestus Krimmis ja Kaukaasias. Asunduse kooliõpetajate kohustused. Kooliõpetajate tagakiusamine asundustes. Uue kooliõpetaja otsimine Abhaasia Estonia asundusse. Kooliõpetajate koosolek Suhhumi laulupeol. Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Peterburi Teataja (nr. 68), 17. juuni 1914, lk. 1

Mõni sõna asunduste kooliõpetajate seisukorra üle.

Asunduste kooliõpetajad on tööloomad, kelle õladele õige suured koormad weeretatakse, seal juures aga vähe kaeru ja tihti palju piitsa antakse. Nende kohta maksab ütetus: üheksa ametit, kümnes nälg. Peale kooliõpetaja ameti on asunduse kooliõpetaja veel tihti sunnitud järgmisi kohustusi täitma: köstri, külakirjutaja, [...], advokadi (iseäranis wiimane nähtus on kurwastaw, sest et tal pahad tagajärjed on), laulu- ja mängukoori juhataja, näitejuhi ametit pidama jne. Asunduse kooliõpetaja on tihti ainuke enam haritud inimene terve asunduse peale. Sellepärast on siis ka arusaadaw, miks ta nii mitmesuguseid haritud inimese kohuseid peab täitma. Kes aga peale selle veel agar seltskonnategelane püüab olla ja rõemustawaks nähtuseks on, et asunduste kooliõpetajad tihti seda sõna täies mõttes on, selle kohta wõib ütelda, et ta ennast on ära unustanud ja ainult teistele, nimelt asunikkudele elab: ta riskerib oma terwise ja tulewikuga, kuid enale ei paista talle mingit trööstiwat ega lootust äratawat kusagilt wastu. Ka kodumaa kooliõpetajal on asja oma seisukorra üle kurta; ka nendel on tööd kaelani ja elamise tingimised kole halwad, kuid kodumaal leidub peale kooliõpetaja pea igal pool haritud jõudusid, kes seda kulturatööd väljaspool kooli aitawad teha, mis asunduses kõik ainult kooliõpetaja kaela langeb. Ühe sõnaga: asunduse kooliõpetaja seisukord on hoopis raskem, kui kodumaa kooliõpetajal. Juba kooliaeg on enamalt jaolt asundustes palju pikem kui kodumaal. Nii, näituseks, kestab kooliaeg Krimmi asundustes 1-sest septembrist — 15. maini. Kaukasuse asundustes aga 1. sept — 10. juunini, kuna kodumaa wallakoolides, näituseks kooliaeg ametlikult 15. oktoobrist — 15. aprillini kestab, tegelikult aga tihti veel lähemana kujuneb. Niisama on kodumaa kooliõpetajad suwe waheaegadel priid ja wõiwad sellep. seda aega kas oma edasiharimiseks ehk puhkuseks tarwitada, kuna aga asunduste kooliõpetajaid köstri, külakirjutaja ja muud kohustused ka suwe waheajal seowad. Ka palga olude poolest ei pruugi kodumaa kooliõpetajatel asunduste ametiwendade wastu kadedust tunda. On ju tõsi, et asunduste kooliõpetajad tihti, iseäranis lõuna asundustes, suuremat palka saawad, kui kodumaal, kuid teisest küljest on nendel jälle wäljaminekud palju suuremad, kui kodumaal. Iseäranis kallis on ülespidamine Kaukasuses ja Krimmis. Kus piima toobist 15—20 kop., wõi naelast 60—70 kop., kartuli puudast 65—75 k. ja wiletsawõitu ülikonnast 40—50 rbl. ära pead maksma, siis jääb küll vähe lusti üle 4—500 rublalise aastapalga juures uhkustuda. Kui veel arwesse wõtta asunduste kooliõpetajate [...]klikku üksildust, lahusolekut

terwest haritud maailmast, kaugel kodumaast ja omakstest, otsekui kalju lae-
netawas meres, siis saame asunduse kooliõpetaja seisukorrast kurwa pildi . . .

Kõigele sellele paneb aga krooni pähe harilik kooliõpetajate tagakiusamine, mida küll ka kodumaal ette tuleb, kuid mis asundustes iseäranis [?tüüpiliseks] tahab kujuneda ja pea üleüldise nähtusena maad wõtab. Tagakiusamiste motiivid kujunewad aga harilikult selle järele, kudas kuskil asundustes alkoholi tarwitatakse: kus rohkem juuakse, tuleb enam kooliõpetajate ja teiste „küla teenrite” tagakiusamist ette ja abinõud seal juures kannawad enam jesuitlikku laadi. Mul on palju faktilist materjali sarnaste nähtuste üle käepä-
rast. Kaukasuse asundustes, näituseks, on enamalt jaolt joomine õige laialt maad wõtnud, sellep. pakuwad ka sealsete asunduste kooliõpetajate „ajalood” õige kurba pilti . . . On hakatud selle nähtuse põhjuseid, et asundustes kooliõpetajaid pea üleüldiselt tagakiusatakse — lähemalt järele uurima. Arwami-
sed on aga mitmesugused. Mõned arwawad, et asunikkude madal waimline ja moraliline järg seal pea põhjuseks on; teised jälle on arwamisel, et wäikesed ringkonnad, kus asund. kooliõpetajad liikuma peawad, ja kus tema wiimne kui samm ja hingetõmbus kõigile kui peopeal näha ja kuulda on, selles mõju-
wad on jne. Wõib aga olla, et siin niihästi üks, kui teine kaasa aitawad. Mui-
dugi, ei wõi ju kõike süüdi ainult asunikkude kaela ajada, waid tihti wõib süü-
di niihästi wasika kui ka rokka juurest otsida, kuid faktid näitawad, et suure-
mad süüdlased ikkagi asunikud on. Toon näituse: praegu otsiwad „Estonia”
asunikud Kaukasuses omale kooliõpetajat. Praegune kooliõpetaja, kes selle
koha peal juba mõned aastad töötanud ja keda küll juba kõik aeg igast kan-
dist [?puredud], ei tea senini ametlikult oma lahkumisest midagi. Tuleb wälja,
et tema wastaspartei uut kooliõpetajat otsib, tema poolehoidew partei aga
talle „surmani” lubab truuks jääda ja uut kooliõpetajat mitte wastu wõtta. Kui
nüüd praegune kooliõpetaja ikkagi peaks uue pealetulija ees taganema, siis
on uuel kooliõpetajal juba alguses kohe põhjusemõttelised wastased uue koha
peal ees, nimelt wana kooliõpetaja poolehoidew partei. Wõib enesele ette
kujutada, kui raske on nüüd kooliõpetajal seda kuldset keskteed leida, et mit-
te asja anda enesele kummagilt poolt külge hakata. Hea weel kui külas kaks
parteid on, aga tihti on neid 10 mehe peale 12 parteid. Kuid kooliõpetajad ise:
need on senine ihuüksinda keset neid tormisid seisnud, ei mingit ühendust, ei
mingit sidet.

Koguni waenulik on tihti naabri asunduste kooliõpetajate wahekord olnud,
iseäranis weel, kui kaks ehk enam kooliõpetajaid ühe kooli peal töötawad.
See on üleüldine kurb nähtus. Need, kes ise rahwale põhjusemõtteid õpetawad,
et ühendus tugewaks teeb, elawad ise just nende põhjusemõtete wastu. Kuid ka
siin on lähemas tulewikus pööret oodata. Kooliõpetajad hakkawad aru saa-
ma, et see ütetus ka nende kohta maksab. Üksikud healed sarnaste mõtete üle
tuliwad juba Krimmi asunduste päewal kuuldawale; tegelikku kuju omanda-
sid nad aga Suhumi laulupidul, kus hulk asunduste kooliõpetajaid koos oli ja
kus nad paaril omawahelisel koosolekul tõsiselt oma seisukorra üle aru pida-
sid ja otsustasid ühinemise teel oma seisukorda parandada püüda. Loodi ka
omawaheline keskkorraldus (esite Krimmi ja Kaukasuse peale), kes edaspidi
ühenduse lüliks oleks kõigi nim. ringkonna kooliõpetajate wahel. Kuid sellest
edaspidi pikemalt. Igatahes on see esimene samm kooliõpetajate ühinemise

poole asundustes, sellega ka väga tähtis samm. Kuid seda kõike on veel vähe! Et meie E. asunduste waimline arenemine jõudsamine edeneks, et kooliõpetajate kulturatöö tarwilist wilja kannaks, selleks on tarwis, et asunikud ja kooliõpetajad ühineksid! Kui meie kord nii kaugele jõuame, siis võime ütelda, et meie asunikkude tulewik kindlustatud on. Seni aga, kui meie asunikkude ja nende kooliõpetajate wahekorid endiseks jääb, seni kui kodu seda maha kisub mida kool ehitada püüab, seni peame Juuda prohveti wiisil kurtma: oh Jerusalem, Jerusalem! Kui sa teaksid, mis sinu rahule tarwis läheb . . . Pööran teie poole armsad Eesti asunikud: ärge tehke tühja jonni ja õerumise läbi teie kooliõpetajate isegi juba rasket tööd veel raskemaks, waid püüdke ennem jõudu ja võimalust mööda nende koormat kergendada, neile paremat seisukorda luua, neid nende tähtsa ja waewalise töö juures toetada püüdes! Seda teie ja terve Eesti rahwa tulewiku pärast! Kuid teie, asunduste kooliõpetajad, kes teie maa sool olete! Teie õladel lasub meie asunduste kultura töö. Kibe on aga leib, mis teie sööte ja ohakline tee, mida mööda kõnnite, kuid . . . edasi kõrgete eesmärkide poole! Ühendusest eneste keskel leiate teie uut tugewust ja jõudu: ühendusest asunikkudega kaasabi ja toetust oma töö juures. Tööd on palju, aga senini pisut töötegijaid meie E. asunikkude hariduse wiinamägedel.

agogi.